

Med forbehold om endringer

Statsminister Gro Harlem Brundtland

Innledning årsmøte Rogaland Arbeiderparti 19. mars 1994

DEN AKTUELLE POLITISKE SITUASJON

Det er hyggelig å være i Rogaland igjen. Jeg hadde en minnerik dag her i Stavanger og i Sandnes i fjor vår. Den stemningen og det engasjementet vi møtte den gang rimte så lite med det bildet meningsmålingene da viste.

Om meningsmålingene var riktige akkurat da, så var det straks før at "bølgen" ble satt i gang for Arbeiderpartiet. Den rullet gjennom valgkampen og valgdagen og den ruller fortsatt. Arbeiderpartiet har igjen befestet seg som et 40-prosent parti. Nå må vi ta vare på den tilliten folk har til oss.

EU-FORHANDLINGENE

Dette årsmøtet er det første etter at Arbeiderpartiregjeringen sluttførte forhandlingene med EU. Den prosess vi har hatt i en rekke år nå i partiet, med rådslag og debatt om Norges plass i Europa er kommet et viktig skritt videre. Nå ligger forhandlingsresultatet på bordet. Vi vet hva vi skal ta stilling til. Derfor er det helt naturlig at vi i disse dagene retter mye av oppmerksomheten mot Norge og EU.

Arbeiderpartiet har nok en gang tatt ansvar når det kommer til store politiske veivalg som det norske folk skal ta. Vi har gjort det på en måte som trekker hele partiet med. Fylkesårsmøtene har vært viktige møtesteder i den prosessen vi sammen har tatt ansvar for. Derfor er det spesielt gledelig at

det nok en gang er på et av våre fylkesårsmøter at vi kan ta den første brede debatten om det resultatet vi har oppnådd.

For to år siden debatterte fylkesårsmøtene om vi burde søke om medlemskap. Debatten på fylkesårsmøtene og prosessen videre fram mot landsmøtet, endet opp med at et klart flertall på landsmøtet gikk inn for at vi skulle søke. I partiprogrammet vedtok vi følgende:

"Arbeiderpartiet vil at Norge skal søke om medlemskap i EF, fordi vi mener at Norge hører naturlig hjemme i et forpliktende samarbeid med de demokratiske land i vår egen verdensdel. Vi vil sammen med sosialdemokratiske meningsfeller i andre land arbeide for sysselsetting, miljø og sosial rettferdighet skal prege EF-samarbeidet".

Partiprogrammet legger vekt på at et EU medlemskap gir oss en tilleggsmulighet til å nå de målene vi setter oss. Som sosialdemokrater ønsker vi å søke kontakt og forsterke samarbeidet med andre sosialdemokratiske partier og fagbevegelser i Europa. Vi har bestemte mål med det vi ønsker å utføre innenfor EU. EU er hverken konservativt eller sosialdemokratisk. EU er og blir det de valgte representantene og medlemslandene gjør det til.

Nå er vi kommet til det punkt at vi har sikret en avtale som ivaretar Norges særlige behov i det europeiske samarbeidet. Dermed får det norske folk nå handlefrihet til å velge om vi skal gå inn i EU-samarbeidet sammen med våre nordiske naboland. Nå kan folk selv bestemme om Norge skal delta fullt ut i det samarbeidet som former Europas framtid.

Vi husker utgangspunktet for Arbeiderpartiets politikk i denne saken. Da vi i 1992 vedtok å søke medlemskap var bakgrunnen at Berlin-muren var falt, Sovjetunionen var i oppløsning og vi opplevde at våre nøytrale, nordiske naboer valgte å søke medlemskap. Våre nøytrale naboland overrasket oss med å ta et standpunkt vi da ikke hadde ventet. I denne situasjonen mente de fleste av våre partifeller at det var klokt for Norge å velge den samme linjen. Dette har gitt Norge handlefrihet. Nå har

folk et reelt valg. Hadde vi ikke tatt ansvaret for en medlemskapssøknad, ville folk i dag bare hatt en mulighet, å stå utenfor.

Da landsmøtet anbefalte å søke om medlemskap var det fordi vi selvfølgelig trodde på forpliktende samarbeid mellom landene i Europa. Vi var enige om at vi trenger mer fellesskap og mer ansvar, også av hensyn til de som kommer etter oss. Vi trenger mer - ikke mindre demokratisk styring. I vår bevegelse har vi alltid drevet på for å bygge ut demokratiet. Vi har ikke akseptert at det skulle være områder der demokratiske beslutninger ikke gjelder.

Derfor kan vi være veldig klare når noen kritiserer oss for ikke å ha forhandlet om det viktigste, nemlig innholdet i EU-samarbeidet. Nei, vi har ikke forhandlet om dette, fordi vi støtter de bærebjelkene som bærer samarbeidet mellom landene i Vest-Europa; politisk samarbeid for å sikre fred, samarbeid om økonomi og valtuapolitikk for å sikre stabilitet og muligheter for vårt næringsliv og samarbeid om miljø for å sette oss i stand til å løse de problemene vi bare kan løse i fellesskap.

Vi får av enkelte høre at i EU er det de markedsliberalistiske kreftene som råder, og at der er målsettingen å skape større forskjeller mellom folk og bygge ned velferdssamfunnene. Dette er forunderlige påstander. For ute i Europa er det slik at de mest ivrige tilhengere av EU samarbeid er sosialister og sosialdemokrater. Disse ønsker å gå den stikk motsatte retning enn den retningen enkelte her hjemme mener EU beveger seg i.

I denne debatten er det viktig å ha med seg at en aktiv offentlig sektor ikke er et sær-norsk fenomen. Jevnt over har vi store offentlige sektorer i de aller fleste EU-landene. Og i disse landene spiller fagbevegelsen viktige roller i samfunnet. Det er derfor nærmest en fornærmelse å kalle disse landene for markedsliberalistiske.

Den bærende ide ved Den europeiske union er et forpliktende samarbeid mellom selvstendige land. Det er et samarbeid som er blitt fylt med innhold i takt med medlemslandenes ønsker og

behov. Det er et samarbeid som uttrykker at Europa i annen halvdel av det 20. århundre er i stand til å samordne sine interesser og løse sine motsetninger på en fredelig og demokratisk måte. Det er et samarbeid der nasjonale og regionale særtrekk og mangfold kan utvikles, samtidig som landene er i stand til å finne løsninger som ivaretar viktige behov og interesser, for det enkelte land og for fellesskapet. Det er denne bærende ide - at vi trenger demokratisk styring og forpliktende samarbeid - også utover landegrensene som ligger bak vår beslutning om å søke medlemskap. Dette har vi ikke forhandlet om, fordi dette støtter vi og ønsker å videreutvikle.

Forhandlingene har dreiet seg om å få forståelse for at det kreves spesielle virkemidler for å opprettholde bosetting og levekår i et land med så særegent klima og geografi som vårt. Det ville være en forutsetning for oss at Norge bevarer kontrollen over norske naturressurser. Likeledes ville det være av avgjørende betydning å finne gode løsninger for fiskeriene, for landbruket og i distrikts- og regionalpolitikken.

I forhandlingene var ikke oppgaven å kreve varige unntak fra EUs regelverk. Vi har hatt mer ambisiøse mål - nemlig å arbeide for at norske særtrekk blir en del av EU og ikke et unntak. Sammen med de andre nordiske land har vi arbeidet for at samarbeidet i EU også kan romme den nye virkelighet som Norden bringer med seg.

Om Norge, Sverige og Finland blir medlem øker EU-landenes landområde med 50%, mens folketallet bare øker med 5%. Vi måtte få forståelse for at vi lever og arbeider under andre geografiske og klimatiske forhold enn landene lenger sør i Europa. Dette måtte vi finne løsninger på - innen rammene av EU-regelverket - ikke utenfor som unntak.

Jeg mener vi har lyktes. Vi har vunnet forståelse for våre vitale behov. Vi sa det slik på landsmøtet i 1992; det er bare ved å få EF til å vise kortene gjennom forhandlinger at vi kan få svaret på om Norge samlet sett er velkommen i EF på et holdbart og skikkelig grunnlag .

Det svaret har vi fått - vi er velkommen. Vi har fått våre suverene rettigheter over energiressursene slått fast i traktatteksten. Vi har fått til nye ordninger for det nordlige landbruk som vil bli en del av den felles landbrukspolitik. EU-landene har godtatt at våre ordninger for bærekraftig forvaltning av fiskeressursene legges til grunn for EUs fiskeripolitikk i våre nordlige farvann. Vi har oppnådd en avtale som sikrer grunnlaget for bosetting, sysselsetting og gode vekstmuligheter i hele landet. Det er bare slik vi kan sikre velferden og ta vare på det beste i det norske.

Ved forhandlingsstart understreket Regjeringen - i tråd med hva landsmøtet la til grunn - at det var av særlig stor betydning å finne gode løsninger for primærnæringene, distrikts- og regionalpolitikken.

Landbruk

Landbruket har vært bærebjelken for mye av vår spredte bosetting på bygdene. Slik vil vi at det skal være også i framtiden.

Vi har de senere årene gradvis lagt om støtteordningene for landbruket, slik at en større del gis som direkte støtte uavhengig av produksjonsvolumet. Dette har bidratt til å få ned kostnadene i landbruket. Det har gitt et landbruk som er mer distrikts- og miljøvennlig. Og endringene stimulerer til å holde landbruksarealet i hevd.

Denne politikken skal vi videreføre også om vi blir medlemmer av EU. Samlet vil de resultater vi har oppnådd når det gjelder regionalpolitikk og landbruk sikre grunnlaget for å føre en aktiv landbrukspolitik i Norge. Norsk landbruk vil også i framtiden spille en viktig rolle for sysselsetting og bosetting i alle deler av landet.

Med dette sier jeg ikke at de utfordringer vi står overfor for norsk landbruk ikke blir krevende. Men det blir det helt uavhengig av medlemskap eller ikke. Gjennom Arbeiderpartiets landbrukspolitik har vi aktivt møtt disse utfordringene - og fått flertall for en fremsynt linje. Det har ført til kritikk

fra deler av landbruket, men få vil i dag mene at de omlegginger vi har fått til i norsk landbruk ikke har vært riktige. Optimismen i norsk landbruk er faktisk større enn på lenge.

Nationen hadde for noen uker siden oversikt over investeringsaktiviteten i landbruket.

- Antall bønder som velger å restaurere og bygge nye driftsbygninger øker. I 1993 ble antall ombygninger i Rogaland tredoblet. Den positive utviklingen forsetter.
- Traktorsalget økte i fjor for første gang siden krakket på midten av 80-tallet. Hittil i år er salget doblet og ordreservene er større enn på lenge.

Direktør i Felleskjøpet, Egil Magne Haugstad sier at han føler at den negative stemningen i landbruket er i ferd med å endre seg. Samtidig melder norske produsenter av landbruksredskaper at de gjør det bedre enn på lenge og at ordreservene er store. Salgssjef ved T. Kverneland & Sønner, Per Slettedal, sier at landbruket er preget av god økonomi og økt optimisme.

Når situasjonen er slik disse eksemplene illustrerer, kan det ikke stå så galt til i norsk landbruk som enkelte ledere i næringene hevder. Og det viser at Arbeiderpartiets landbrukspolitikkk slett ikke har vært særlig ille.

Hva er så det viktigste med denne politikken? Det at vi har gjort norsk landbruk mer konkurransedyktig. Norsk landbruk er satt i stand til gradvis å kunne møte konkurrenter som har et lavere prisnivå. Dette er noe vi har måttet forberede oss på, helt uavhengig av EU. Sverige hadde allerede før avtalen med EU bestemt seg for å bringe landbruksprisene ned på EU-nivå fra 1995 av. Med 1 million nordmenn bor innenfor en reiseavstand på inntil en time til svenskegrensen, sier det seg selv at vi ville vært nødt til å gjøre noe med prisnivået vårt.

Målet har vært å videreutvikle EUs regelverk og støtteordninger slik at det tas hensyn til forholdene i våre lands distrikter og utkanter.

Dette greide vi faktisk, tross dystre spådommer. Innen regionalpolitikken har EU utviklet et nytt målområde for støtte fra de strukturfondene som finansieres fra EUs felles budsjett. Her har vi fått gjennomslag for at spredt bosetting nå er et eget grunnlag for tildeling av støtte. Her er det gitt særlig prioritet til de fire nordligste fylkene Nord-Trøndelag, Nordland, Troms og Finnmark som får høyeste prioritet i EUs felles regionalpolitikk. De mulighetene som støtte fra EUs regionalpolitikk gir for Nord-Norge, men også for store områder i Sør-Norge, kommer i tillegg til vår egen distriktpolitikk; en distriktpolitikk som vi også kan videreføre i alle hovedtrekk.

Vårt mål har vært å sikre mulighetene for et robust jordbruk i alle deler av landet. Vi vet at det i dag er store forskjeller mellom vilkårene for norsk landbruk og for landbruket i de fleste EU-landene. Vi har arbeidet for å sikre at norsk landbruk kan finne sin plass innen rammen av den felles landbrukspolitikk på en måte som kan sikre at landbruket fortsatt vil spille en viktig rolle for sysselsetting og bosetting i norske distrikter. Dette er mål som EU nå selv legger betydelig vekt på i sin egen landbrukspolitikk.

Vi har oppnådd at det innen rammen av EUs felles landbrukspolitikk utvikles et nytt støttesystem for nordlig landbruk. Denne ordningen vil omfatte hele Nord-Norge og store deler av Sør-Norge. I disse områdene vil i tillegg Norge kunne gi nasjonal støtte, utover det som ligger i EUs eksisterende og nye ordninger. Også i områder som ikke omfattes av nordlig landbruk, men der ordningene innen den felles landbrukspolitikk vil medføre større vanskeligheter, kan det også gis nasjonal støtte i tillegg til EUs støtteordninger. Omlag 85 prosent av landbruksarealet vil bli klassifisert som vanskeligstilte produksjonsområder.

Vi kan opprettholde hovedtrekkene i den regionale produksjonsfordelingen. Det vil bli en sterkere satsing på miljøvennlig jordbruk og på bygdeutvikling i bred forstand.

Jeg er trygg på at med de ordninger vi har kommet fram til, så kan vi gjennomføre de omstillinger som er nødvendige på en måte som gir norsk landbruk nye utviklingsmuligheter. Men da må vi tenke nytt og gripe de mulighetene som finnes i foredlingen av de mange ressursene som knytter seg til et livskraftig norsk landbruk i et rent miljø.

Selv om vi vil delta i den felles landbrukspolitikk, betyr ikke det at det vi selv gjør er uten betydning. Jeg skjønner godt at Carl I. Hagen er skuffet over det resultatet vi oppnådde - for han hadde håpet at EU-medlemskap ville føre til at støtten til landbruket ble avviklet. Men slik gikk det ikke, og et slikt resultat ville aldri en Arbeiderparti-regjering godta. Vi legger opp til at det skal gis støtte til norsk landbruk som gir grunnlag for å opprettholde et aktivt landbruk i alle deler av landet. Støtten kan gis både til husdyr og planteproduksjon.

Norsk næringsmiddelindustri har vært skjermet mot internasjonal konkurranse. Med den åpnere handelen vi nå ser utvikle seg, vet vi at det er et betydelig omstillingsbehov i denne bransjen. Også dette er utfordringer næringen må møte uavhengig av et EU-medlemskap, slik vi har erfart gjennom grensehandelen med Sverige og med Danmark der prisene på matvarer er lavere enn hos oss.

Et EU-medlemskap vil gi tilpasning til EUs priser fra første dag. Det vil gi konkurransedyktige råvarepriser til nærlingsmiddelindustrien og lavere matvarepriser for forbrukerne. Vi har fra norsk side fått til beskyttelsesmekanismer for særlig utsatte produktgrupper som kan sikre at åpningen av markedet ikke skaper store markedsforstyrrelser. "Føre-var-prinsippet" er her klart nedfelt. Nå skal vi ha tro på oss selv og de mulighetene vi har for å produsere ren mat til forbrukere som etterspør nettopp dette. Regjeringen vil legge vekt på å bidra til den omstilling

som er nødvendig i næringsmiddelindustrien, ikke minst for å sikre utviklingsmuligheter og dermed gi varig grunnlag for de mange arbeidsplassene i bransjen. Vi kan her påregne betydelig delfinansiering fra EUs ordninger til omstilling.

Fiskeri

Det var ingen overraskelse at fiskeriforhandlingene ble knallharde. Vi visste at vi ikke hadde noen alternativ: Enten en god fiskeriløsning eller ingen avtale i det hele tatt. Til slutt fikk vi til det gode resultat som landet måtte ha og som Regjeringen kan anbefale - et resultat vi mener gir et trygt og sikkert grunnlag og rike muligheter for fiskeri-Norge.

- Vi har sikret våre rettigheter til fiskeressursene. Det er helt grunnleggende med hensyn til framtiden.

- Vi har fått sikkerhet for at vår forvaltningspolitikk i de nordlige farvann vil bli videreført.

- Vi får tollfri adgang for fisk og fiskeprodukter til vårt viktigste marked.

Vårt selvfølgelige utgangspunkt var at vi ikke skulle avgi ressurser. Som Jan Henry sa: Noe annet ville vært vanvittig. Våre forhandlingspartnere var klar over at dette spørsmål ville få en helt avgjørende innflytelse på om avtalen kunne bli bragt i havn. Derfor er det ikke rart at den spanske utenriksminister sier at dette var de tøffeste forhandlingene han noen gang hadde vært med på. Det sier ikke så lite i en spansk utenriksministers munn.

Det er fruktene av vår egen, langsiktige forvaltningspolitikk som gjorde det mulig for oss å vise noe fleksibilitet i slutfasen. Torskebestanden er faktisk blitt bedre enn det som ble lagt til grunn da vi inngikk EØS-avtalen. Det merker norske fiskere som får større kvoter enn vi hadde forutsatt for to år siden. Dermed ble det mulig for oss å vise noe fleksibilitet når det gjelder den såkalte EØS-fisken ved å iverksette avtalen på et tidligere tidspunkt. Den fisk som ble gitt kommer derfra

fra et tilleggsoverskudd som det i første rekke er Norge og Russland som nyter godt av.

Det grunnleggende ligger imidlertid fast, nemlig at de fiskerettigheter vi har i dag skal videreføres. Her i Rogaland spiller det en viktig rolle at dagens system med kvoter på uregulerte bestander i Nordsjøen vil fortsette. Vi har også fått unntak i 3 år fra EU-forbudet mot oppmaling av sild, så får vi fortsette diskusjonen om ikke dette faktisk er en bedre politikk som bør kunne føres videre.

Partene er enige om at prinsippet om relativ stabilitet skal danne grunnlaget for EUs permanente system for fordeling av fiskerettigheter. Relativ stabilitet, - hva betyr så det? Jo, at slik det har vært skal det fortsatt være, når det gjelder retten til fiskeressursene.

Det betyr i klartekst at vi sikrer vår eiendomsrett til vår andel av fiskeressursene. Norske fiskere vil ikke få konkurranse på sine fiskebanker. Ingen skal få fiske fisk som det idag er Norge som har retten til. Som før vil vi eie over 95% av vår andel av torsken i Nord. I Nordsjøen vil vi opprettholde våre andeler av de mange bestandene vi har felles med mange av EU-landene. Det er derfor ikke slik at spanjoler eller andre vil komme inn og true ressursgrunnlaget for norske fiskere.

EUs fiskeripolitikk idag er en ganske annen enn i 1972. Mange bærende prinsipper i vår politikk finner vi igjen i EUs eget regelverk. Likevel har vi vært opptatt av å framheve avgjørende forhold som kan gi trygghet for kyst-Norge.

Da fiskeriminister Hoem gikk av i 1972 var det fordi han ikke følte trygghet for at Norge kunne reservere fiske innenfor 12-milssonen for norske fiskere. Jeg kan forstå at Hoem følte en slik usikkerhet. Dengang var det fritt hav utenfor 12 mil, og mange fryktet at dette ville ramme norske fiskere. I ettertid vet vi at det Hoem fryktet ikke skjedde. På slutten av 1970-tallet fikk kyststatene kontrollen med farvannene ut til 200 mil. Og da EU fikk en felles fiskeripolitikk i 1982 var det

selvsagt at fiske innenfor 12 milssonen ble reservert til kyst-statens egne fiskere.

I forhandlingene har vi fått sikkerhet for at EU vil videreføre sin politikk om at fiske innenfor 12-mils sonen skal forbeholdes kyststatens fiskere. Ingen skal komme inn i fjæresteinene våre. Vi har fått sikkerhet for at dette vil fortsette også etter år 2002, da EUs fiskeripolitikk skal gjennomgås. De politiske kontakter regjeringen har hatt som forberedelse til forhandlingene har dessuten vist at alle land ønsker å videreføre dette systemet inn i fremtiden.

Gjennom strenge forvaltningstiltak, et nært samarbeid mellom fiskeriorganisasjoner, forskningsmiljøer og myndighetene har vi bygget opp et forvaltningsregime for de nordlige farvann vi har god grunn til å være stolte av. Vi har hørt mange godord om politikken vår i EU-landene og EU-Kommisjonen, som mener at det norske regelverket er det beste.

Dette har det faktisk ikke vært spørsmål om i forhandlingene. Det har faktisk vært slik at EU-landene har ment at på dette område må bli slik at det er EU som skal overta Norges regler. Og det er ikke rart. For nesten alt fiske som skjer i våre nordlige farvann tilfaller norske fiskere - det er vi som har hovedinteressene. Og dessuten er det slik at de EU-fartøy som fisker i våre farvann har all fordel av at vårt forvaltningsregime videreføres - det er dette regimet som har har gitt mulighet for høyere kvoter og mer fisk til alle.

Vi har fått til enighet om en erklæring der det står at de sentrale forvaltningsprinsipper som idag gjelder for forvaltningen nord for 62° breddegrad skal gjelde i fremtiden, uten tidsbegrensning. Jan Henry var sjefsredaktør for erklæringen som han hamret ut i sene nattetimer sammen med en liten gruppe av våre toppembetsmenn. Jeg kan også røpe at de endelige formuleringene ble gjennomgått av Jacques Delors personlig og at han var enig i alt det han leste. Så dette er ingen tilfeldig skolestil. Dette er forpliktelser sluttet på høyeste nivå. Derfor har Jan Henry og Regjeringen trygghet for

at den politikken vi fører, basert på en bærekraftig forvaltning av ressursene, og viktige elementer som flerbestandsforvaltning, vil bli ført videre.

I en overgangsperiode fram til 1 juli 1998 vil Norge forvalte bestandene, fastsette totalkvotene, og føre forhandlingene med Russland i den blandete fiskerikommisjon. I denne perioden skal Norge utvikle et program med EU som har som formål å sikre at norsk kompetanse når det gjelder tekniske kontrolltiltak, biologi og kunnskaper om flerbestandsforvaltning gjøres tilgjengelig for EU.

Ved overgangsperiodens utløp er det ikke slik at det er andre som skal overta. Da er Norge medlem av EU og vil sitte helt sentralt når politikken skal føres videre, lik erfaringen er der ett land har de alt overveiende interessene.

Et av problemene i EØS-avtalen er at vi ikke nådde helt fram med å få full tollfrihet for fisk og fiskeprodukter. Dette vil det nå bli slutt på. Vi har oppnådd tollfri adgang fra dag én for fisk og fiskeprodukter til vårt viktigste marked, et marked som består av 350 millioner mennesker.

Tollfri adgang var et viktig krav fra vår side, ikke minst av hensyn til de mange kystsamfunn som er avhengige av fiskerinæringen. Dette vil bidra til at vi kan få en betydelig bedret næringsutvikling langs kysten. Norsk fiskerinæring vet hva dette betyr, ikke minst i denne landsdelen, der oppdrett og fiskeforedling er så viktig. Her finner vi et potensiale for å utvide kapasiteten i den bearbeidende fiskeindustrien - her er det lange tradisjoner som kan legge grunnlag for økt salg mot EU og økt vekst i sysselsettingen. Nå har vi muligheten til selv å dra større nytte av de mulighetene de gode råstoffene gir oss - vi kan røyke laksen, vi kan lage hermetikk og frosne middagsretter. Nå har vi sjansen til å slippe å se at norsk fisk blir foredlet i andre EU-land fordi vi selv blir møtt med diskriminerende tiltak.

Dette er viktig for Rogaland som ligger nær de store markedene i Europa. Det vil kunne få stor betydning for planene om å

bygge ut fiskehavner i Egersund og på Karmøy. Når tollene bli borte vil fiskerinæringen på land kunne tjene godt på å konkurrere på like fot med EU-landene rundt Nordsjøen.

På ett område av fiskeriforhandlingene er vi ikke helt ut fornøyde, og det er et område som nok opptar mange på Vestlandet. Det gjelder den muligheten Irland får til å fiske på sin makrellkvote i Nordsjøen i deler av året. Under forhandlingene tok vi kontakt med den irske regjering for å understreke behovet for ordninger som hindrer at et slikt fiske får negative konsekvenser på makrellmarkedet. Det burde Irland være enige i, og vi regner med at vi kan komme fram til en ordning som vil redusere betydningen av dette i praksis.

Miljø

Vi har et gjennomgående godt miljø i Norge, og store ambisjoner i miljøpolitikken. Vi vil opprettholde våre miljøregler der vi idag har strengere regler enn EU, og vi har gått inn for å tilpasse oss på de områder der nivået i EU er høyere enn hos oss. Betydningen av strenge beskyttelsesregler på områdene helse, sikkerhet og miljø er også nedfelt i en egen erklæring. Det viktigste ved forhandlingsresultatet er imidlertid at vi nå har en mulighet å velge å gå de muligheter det gir til å forme Europas miljøpolitikk. Er det en ting som er sikkert så er det at på miljøområdet så blir selvråderetten en illusjon hvis vi ikke har rett til å være med i internasjonalt samarbeid.

Vi er helt avhengige av at Europa lykkes i å dreie utviklingen i bærekraftig retning. Da nytter det ikke bare å håpe at dette vil skje. Som i alt politisk arbeid er det ved å søke ansvar og å ta ansvar at resultatene kommer. Skal vi fortsette å spille en pådriverrolle internasjonalt er den beste løsning å ta plass der beslutninger fattes.

Så sier noen at EU bygger for mye på økonomisk vekst og veksttankegang. Ja, det er riktig at det i EU legges vekt på at det i medlemslandene blir ført en økonomisk politikk som også skal gi vekst for å øke sysselsettingen og bedre velferden. Men hvordan skal vi få til endringer i Europa og i EU? Er det ved å

stå utenfor og kritisere? Eller er det ved å sette vårt stempel på politikken, sammen med våre nordiske naboer og våre beste europeiske allierte i miljøpolitikken? Ikke alle europeere er sosialdemokrater, men det er sosialdemokrater i alle europeiske land. Stadig flere - en del steder.

Sammen danner Europas sosialdemokrater en mektig familie som har ambisjoner om et nytt Europa i fred, samarbeid og der innsatsen for verferd, miljø og verdiskapning settes i sentrum." Markedsliberalisme" sier Senterpartiets leder, mens den konservative britiske regjering ser med skrekk på hva det de kaller "sosialistene i Brussel" kan få til av reguleringer. Sannheten ligger et sted i mellom. Ett skal være sikkert, går vi inn i EU er det ikke for å bidra til kreftenes frie spill. Går vi inn er det fordi vi mener at kreftene har for fritt spill idag og at vi må sikre oss mer politisk kontroll med vår egen fremtid.

Det er nødvendig med økonomisk vekst for at vi skal bli i stand til å løse mange av de presserende oppgavene i samfunnet, også miljøutfordringen. For de store miljøutfordringene krever store investeringer, omstillinger og nyvinninger. For å få dette til må vi ha armslag for for de kostnadene som kreves, og de skapes ikke i en økonomi i nullvekst. Jeg tror det beste vi kan gjøre for miljøet er å bringe vekstdebatten sterkere inn i EU. Sterke krefter i EU erkjenner at vi er nødt til å endre vekstens innhold.

Produksjons- og forbruksmønstre kaller på radikale endringer for å gjøre økonomisk virksomhet til selve drivkraften i miljøpolitikken. Det kan vi best få til ved å ta ansvar, ved å søke dit viktige politiske beslutninger fattes og ta fatt i roret sammen med de krefter i Norden og Europa som deler våre verdier.

Oljen

Det var her i Rogaland at oljeeventyret startet. Den velstand og velferd som oljeverdiene har skapt kan man lese av på boliger, institusjoner, veier og broer i hele fylket. Vår rolle som

en stor produsent av olje og gass setter oss i en særstilling blant europeiske land. EU-landene selv er store energi-importører. I forhandlingene var det derfor et prioritert siktemål å skaffe oss trygghet for at den nasjonalformuen vi har i våre petroleumsreserver skal forvaltes av Norge.

EUs planer om et lisensdirektiv som ville kunne få stor betydning for Norge, og ha mindre betydning for alle andre EU-land, gjorde mange urolige. Selv om teksten i direktivet ikke behøvde å endres så mye for å samsvare med norske interesser, er det klart at vi måtte ha trygghet for at de mest grunnleggende hensyn i petroleumpolitikken ikke ville komme under press i framtiden.

Den prosessen vi gikk gjennom med EU som førte til at direktivet ble endret for å ivareta norske interesser, var positiv. Samtidig som EU uttrykkelig pekte på hensynene til Norge i behandlingen av lisensdirektivet, fikk vi forståelse for det krav at det i medlemskapsforhandlingene skulle vedtas en særskilt protokoll som slår fast at ressursstaten har suverenitet og suverene rettigheter til petroleumsressursene.

En slik protokoll har vi fått. Der slås det fast at Norge alene har retten til ressursforvaltningen. Det er vi som skal fortsette å fastlegge utforsknings- og utvinningspolitikk og produksjonsnivå. Det er Norge som skal fastsette skatter og avgifter. Statens rett til deltakelse i petroleumsvirksomhet, som vi har organisert dels gjennom Statoil, dels gjennom Statens Direkte Økonomiske Engasjement, SDØE, er også uttrykkelig nedfelt i en egen erklæring som bekrefter at det å bestemme nivået for statens deltakelse er en nasjonal kompetanse.

Vi har nådd våre viktige forhandlingsmål på området energi.

Som en av de viktige energileverandørene til EU-landene vil vi bli berørt av den politikk og det regelverk EU legger opp til på dette området. Selv om vi fikk til et samarbeid med EU om konsesjonsdirektivet vil et medlemskap gi oss et langt bedre grunnlag for å medvirke i utviklingen og utformingen av EUs energipolitikk og ivareta norske interesser. Med

petroleumsprotokollen i ryggen kan vi med trygghet vende oss mot omverdenen med visshet om at det vi har er vårt.

Ikke bare oljeindustrien, men hele vårt næringsliv er tjent med at Norge blir medlem. EØS-avtalen sikrer næringslivet markedsadgang og like spilleregler. Et medlemskap gir oss imidlertid mye større mulighet for å være med å utforme prinsipper og spilleregler i framtida. Med Sverige, Finland og Østerrike som medlemmer, vil EØS-avtalen bli mindre politisk viktig. Et medlemskap fører også til at det økonomiske samarbeidet utvides til områder som ikke EØS-avtalen omfatter.

Politikk nytter

Politikk handler om å ta ansvar og styre utviklingen mot de mål vi setter oss for samfunnsutviklingen. Arbeiderpartiet har både visjonene og viljen. Vi har satt oss mål, og vi har vist vilje til å gjennomføre dem.

Nettopp i en tid med store og raske forandringer er det viktig å kunne ta ansvar og ha vilje til å styre. Dette gjenspeiles også i programdebatten som vi nå tar fatt på.

For å lykkes må politikken forankres blant medlemmene. Det er for oss i arbeiderbevegelsen ikke bare et middel men et mål. Det er i dialog med de som står for det politiske arbeidet ute i partilagene - med mennesker som berøres av vedtakene - at vi former politikken vår. Slik vi gjorde i Europadebatten.

Gjennom organisasjonsarbeidet - og gjennom vår nære tilknytning til fagbevegelsen - øker vi kontaktflaten ut til samfunnet. Derfor har vi lenge lagt så stor vekt på å styrke organisasjonsarbeidet. Men vi kan ikke hvile på laurbærene. Vi må smi, mens jernet er varmt. Vi har en god organisasjon, men den både kan og bør bli bedre. Vi må verve flere medlemmer og trekke flere med i den politiske debatten vi nå står foran - både om vårt forhold til EU, i velferdsdebatten og debatten om vårt nye prinsippprogram som skal behandles på landsmøtet om to år.

Vårt nåværende prinsippprogram ble vedtatt på landsmøtet i 1981. Med de store forandringene vi har opplevd gjennom 80-åra og inngangen til 90-åra er det naturlig å se om programmet fanger opp de nye utviklingslinjene, om det gir godt nok grunnlag til å møte de utfordringer vi står overfor inn i det 21. århundre.

Vi vil reise debatten om demokratiets virkemåte i en situasjon hvor massemediene og ikke møtene er den sterkeste kommunikasjonskanalen mellom politikere og folk flest; i en situasjon hvor nasjonalstaten på mange områder ikke strekker til som styringsinstrument og hvor utviklingen på flere og flere områder griper så sterkt inn i hverandre.

Vi vil reise hele debatten om forholdet mellom miljø og vekst, som jeg har vært inne på tidligere.

Og vi reiser debatten om den videre utvikling av velferdsamfunnet. Debattheftet om velferdsamfunnet er allerede sendt ut til partilagene. Denne delen av debatten skal vi fange opp allerede på landsmøtet i november. De konklusjonene vi trekker vil nedfelle seg i det arbeidet Regjeringen har satt i gang med en bred gjennomgang av våre velferdsordninger.

Siktemålet med denne gjennomgangen er å styrke arbeidslinjen i vårt Solidartietsalternativ. Vi ser klart at det er arbeidsledigheten som skaper de største ulikhetene i vårt samfunn. Derfor må vi innrette våre velferdsordninger slik at de kan lede folk inn i arbeidslivet, og ikke inn i en passiv trygdetilværelse. Det er slik vi også kan sikre verdiskapningen og grunnlaget for Folketrygden inn i en tid hvor det blir flere eldre som trenger helse- og omsorgstjenester, og hvor stadig flere av pensjonistene har opparbeidet seg større tilleggspensjoner.

Sysselsettingspolitikken må vi også debattere mer. Vi ser flere lyspunkter på arbeidsmarkedet nå. Flere kommer i jobb, og ledighetstallene går forsiktig nedover. Dette skaper større optimisme og framtidstro for de altfor mange som må gå altfor lenge uten et arbeid. Men det er ingen grunn til å slappe av. Ledighetskurvene må fortsette å gå enda mer ned. Næringslivet

må ta et enda større ansvar for at den økonomiske oppgangen blir brukt til å tilsette flere. De offentlige budsjetter vil vi fortsatt bruke aktivt.

Jeg går ikke nærmere inn på disse viktige problemstillingene her - grunnlaget for debatten ligger i debattheftet "Ny solidaritet". I den tittelen ligger også grunnlaget for den retning vi vil utvikle vårt velferdsamfunn: Vi vil styrke samholdet mennesker i mellom, i vårt eget land og på tvers av landegrensene.

Avslutning

Forandringer skaper alltid usikkerhet. Vi står foran store og på mange måter nye utfordringer. Spørsmålet om vi skal gå med i Den europeiske union er ikke bare et spørsmål om vårt forhold til Europa. Det er i like stor grad et spørsmål om hvordan vi skal løse våre viktigste oppgaver: Sikre arbeid for alle, trygge velferden og forbedre miljøet og bidra til fred og stabilitet. For å løse disse oppgavene er det nødvendig med felles innsats - i Norge, i Norden og i resten av Europa.

Vi deler alle disse utfordringene med våre nordiske og europeiske naboer. Disse utfordringene kan ikke møtes bare gjennom beslutninger i Norge alene. De krever samarbeid over landegrensene slik at landene kan trekke i lag.

Selvråderett handler om vår mulighet til å nå de mål vi setter for samfunnsutviklingen. Vi gir ikke fra oss selvråderett ved å velge EU-medlemskap - vi styrker vår selvråderett i forhold til krefter vi i dag har for liten styring med.

EU er drivkraften i et slikt samarbeid i vår verdensdel. Sammen med de nordiske kan vi nå få større innflytelse i det politiske samarbeidet for sysselsetting, miljø og sosial rettferdighet, og for fred og sikkerhet.

Det vil styrke det europeiske samarbeidet at Norden kommer med. Vi har mye å bidra med i utformingen av morgendagens Europa.

Det er ved å være med og tale vår sak når viktige beslutninger skal tas at Norge kan få størst innflytelse på utviklingen.

Det er ulike syn - og mange som er usikre i denne saken, også i vårt eget parti. Fram mot folkeavstemningen skal vi bruke tiden på en bred diskusjon om de veivalg vi står overfor med utgangspunkt i den avtalen som ligger på bordet. Det norske samfunnet er det vi selv som skal forme videre. Det er ingen andre som kommer og overtar det for oss. Men skal vi klare det, kan vi heller ikke isolere oss. Vi må se utover. Der er det andre som sliter med liknende problemer og utfordringer. Verden vokser tettere sammen. Nasjonene blir mer avhengig av hverandre.

Partifeller! Dette er perspektiver vi skal ha med oss når vi nå skal gå ut i en så viktig debatt om vår framtidige tilknytningsform til Europa. La oss legge vekt på at vi med respekt for hverandre greier å gjennomføre en verdig debatt.